До спеціалізованої вченої ради
Д 26.007.05 у Національній академії
внутрішніх справ, 03055, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

В І Д Г У К

офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента, професора кафедри управління безпекою, правоохоронної та антикорупційної діяльності Міжрегіональної академії управління персоналом Давиденка Валерія Степановича
на дисертацію Бондаря Сергія Володимировича на тему «Взаємодія слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність обраної теми. В умовах докорінних змін економічного життя суспільства, радикальні перетворення, що відбуваються в Україні, також супроводжуються і загостренням криміногенної ситуації, удосконаленням форм і методів протиправного збагачення. Банківська система України, за сучасних умов і обставин, є однією з «найпривабливіших» об'єктів протиправних посягань, з'являються нові види злочинних діянь, а ділки в сфері економіки й банківської діяльності професійно, вміло й винахідливо користуються не лише сприятливими умовами і обставинами, але і прогалинами у нормативних актах.

Протиправні посягання в сфері економіки і банківської діяльності в значній мірі можливі не лише через відсутність ефективного і оперативного впливу з боку правоохоронних органів України та повсюдну корумпованість, але й через відставання і застарілість існуючих наукових доробок, технологій профілактики та боротьби з такими видами злочинів. Не менш проблематичними та такими, що заслуговують на увагу є й питання взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними

ВДОСКОНАЛЕНО
Вх. № 1942
"12" 06 2020 р.
кількість аркушів:
осн. док. 10 додаток —

органами інших держав під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності.

З початком процесу економічних перетворень в Україні, зазначені вище криміногенні прояви у банківській сфері зумовили активне проведення правових досліджень таких раніше маловідомих асоціальних процесів і явищ. Методологічне підґрунтя для цього створили також і роботи вчених криміналістів, які досліджували проблеми методики розслідування, зокрема корисливих злочинів проти власності та посадових розкрадань, і на які автор предметно посилається у дисертації.

Автор слушно зазначає, що упродовж 2014–2019 рр. в Україні у сфері банківської діяльності виявлено понад 18 тис. злочинів, з яких найвищу динаміку зростання (13–15 % щороку) і питому вагу (39 %) мають різні способи заволодіння банківськими кредитами, коштами фізичних та юридичних осіб, що зберігаються на банківських рахунках. Шахрайство як спосіб учинення злочинів у цій сфері становить понад 72 % від загальної кількості злочинів, які реєструють у цьому сегменті фінансового ринку.

Організовані злочинні групи, що упроваджуються до банківської сфери, мають добре налагоджені транснаціональні зв'язки. Через намагання використовувати суб'єктів господарювання, зокрема зареєстрованих в офшорних зонах, і фіктивні зовнішньоекономічні угоди для приховання злочинної діяльності, а також глобальну систему банківських платежів для відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, правоохоронним органам більшості країн украй складно вживати ефективних заходів протидії, не застосовуючи різні форми міжнародного співробітництва (за оцінками експертів, частка латентних злочинів і тіньових банківських операцій у цій сфері сягає 85–90 %).

Також доцільно погодитись і з думкою здобувача, що вирішенню окремих проблем сприятиме розроблення криміналістичних рекомендацій щодо особливостей взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції

України з правоохоронними органами інших держав під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності.

Актуальність обраного напряму дослідження зумовлена також і тим, що як самостійна науково-практична проблема, питання відповідно до теми дисертації раніше докладно на методологічному рівні не вивчались.

Тема дослідження узгоджується з науковими програмами, планами, темами. Також тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 22 лютого 2011 р. (протокол № 3), уточнено 24 квітня 2019 р. (протокол № 8) та включено до Переліку тем дисертаційних досліджень з проблем держави і права Національної академії правових наук України (за № 1409/2011).

Метою роботи є розроблення теоретичних засад і криміналістичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення організації і тактики взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності.

Отже обрана тема дисертаційного дослідження є актуальною і своєчасною.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, викладених у дисертації С.В. Бондаря, забезпечено застосуванням раціональної сукупності сучасних методів і прийомів наукового пізнання, вдалою і аргументованою логікою викладення матеріалу, широтою й різноманітністю опрацьованої здобувачем джерельної бази. Для досягнення завдань дослідження автором було застосовано низку методів і прийомів наукового пізнання. Зокрема застосовані загальнонаукові та спеціальні методи, а саме: історико-правовий, формально-логічний, порівняльно-правовий, догматичний, системно-структурний, методи аналізу та синтезу, статистичний, соціологічні.

Достовірність отриманих у дослідженні результатів підтверджується в тому числі достатньою емпіричною базою, яку становлять матеріали 100 кримінальних проваджень, підслідних органам поліції, які суди

розглянули впродовж 2014–2019 рр. (з усіх регіонів країни); зведені дані анкетування 152 слідчих і 108 оперативних працівників Національної поліції України у Дніпропетровській, Закарпатській, Житомирській, Львівській, Одеській, Харківській, Хмельницькій, Чернігівській областях, містах Києві та Харкові, а також 72 співробітників Департаменту міжнародного поліцейського співробітництва Національної поліції України; статистичні й аналітичні дані Офісу Генерального прокурора України, МВС України, Національної поліції України, Національного банку України, Верховного Суду, Державної судової адміністрації України, Державної служби фінансового моніторингу України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (упродовж 2014–2019 рр.).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є є одним з перших в Україні досліджень теоретичних і практичних проблем взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності з огляду на сучасний стан законодавства та правоохоронної діяльності.

До основних елементів наукової новизни потрібно віднести наступні:

– доведено криміналістичне значення виокремлення в структурі комплексної криміналістичної методики розслідування злочинів у сфері банківської діяльності організації взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав, що передбачає обмін інформацією, пошук і фіксацію фактичних даних (про функціонування суб'єктів господарювання, рух коштів, місцеперебування окремих осіб), міжнародну правову допомогу під час проведення процесуальних дій, зокрема з використанням допомоги міжнародних організацій поліцейського співробітництва, а також іноземних правоохоронних органів і неурядових інституцій;

– запропоновано криміналістичні рекомендації щодо організації і тактики проведення слідчими підрозділами Національної поліції України спільно з

правоохоронними органами інших держав окремих слідчих (розшукових) дій (огляду місця події, допиту, обшуку) та інших процесуальних дій (розшуку, арешту, конфіскації майна, контрольованої поставки) у межах виконання запитів про міжнародну правову допомогу у провадженнях про злочини у сфері банківської діяльності;

– окреслено напрями вдосконалення правового й організаційного забезпечення створення та діяльності спільних слідчих груп для проведення досудового розслідування злочинів у сфері банківської діяльності, учинених на території декількох держав, що передбачають проведення спільних процесуальних дій, залучення службових осіб сторони обвинувачення, які уповноважені проводити кримінальне переслідування, обмін оперативною інформацією;

– визначено особливості взаємодії органів досудового розслідування Національної поліції України з Національним агентством України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА), з метою виявлення й розшуку активів, одержаних від учинення злочинів у сфері банківської діяльності, управління арештованим і конфіскованим майном;

– науково аргументовано доцільність запровадження в практику інформаційно-аналітичного забезпечення органів досудового розслідування Національної поліції України сучасних зразків програмного забезпечення для аналізу великих масивів даних та оперативної інформації.

Дістало подальший розвиток:

– наукові критерії розподілу форм взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності на міжвідомчі й внутрішньовідомчі, а також процесуальні та непроцесуальні;

– наукове бачення виокремлення у структурі криміналістичної методики розслідування злочинів у сфері банківської діяльності процесуальних і

непроцесуальних форм взаємодії слідчих із правоохоронними органами інших держав;

– порядок (алгоритми) дій слідчих Національної поліції України під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності щодо складання, направлення компетентному органу іноземної держави запитів про міжнародне співробітництво, а також виконання таких запитів українською стороною, з огляду на особливий порядок зберігання та передання речових доказів і документів.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, висвітлено у 18 наукових публікаціях, з яких п'ять статей – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна – в іноземному юридичному виданні (Республіка Польща), 12 тез наукових повідомлень на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях і засіданнях круглого столу.

Структура роботи логічна та послідовна і складається із вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації; визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; окреслено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; висвітлено наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, надано відомості щодо шляхів і форм їх упровадження, апробації та публікацій дисертанта, у яких відображено основні положення роботи, структуру й обсяг дисертації.

У **першому розділі** дисертації «Теоретичні засади взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності» проаналізовано стан наукових досліджень відповідно до обраної теми, поняття та криміналістичні засади взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції

України з правоохоронними органами інших держав під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності.

Також автор досить докладно висвітлив значення криміналістичної характеристики злочинів у сфері банківської діяльності для організації взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав, де акцентовано на значенні криміналістичної характеристики злочинів для вибору слідчим оптимальних форм міжнародної взаємодії, активізації розшуку підозрюваного й організації проведення процесуальних дій за участю правоохоронних органів інших держав.

Найважливішим елементом обстановки вчинення таких злочинів визначено умови діяльності банку під час проведення банківських операцій.

У **другому розділі** «Характеристика форм взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності» визначено процесуальні форми взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності, запропоновано та розглянуто форми взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав та Інтерполом щодо виявлення та розшуку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, та взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав під час проведення процесуальних дій.

Також дисертантом слушно запропоновано вдосконалене визначення поняття «режим відеоконференції», виокремлено ознаки режиму «міжнародної відеоконференції» як процесуальних умов у порядку, передбаченому процесуальним законом запитуючої сторони та з огляду на положення кримінального процесуального законодавства України, для забезпечення процесуальної дії за допомогою комплексу телекомунікаційних технічних засобів, здатних підтримувати відеозв'язок взаємодії двох і більше віддалених

абонентів, за якого між ними можливий обмін відео-, звуковою інформацією для досягнення процесуального результату.

Досить цікавою є й пропозиція автора щодо створення та функціонування міжнародних слідчих груп.

У **третьому розділі** «Напрями вдосконалення взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності» розглянуто нормативно-правову регламентацію взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності, а також інформаційно-аналітичне забезпечення взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності.

На думку дисертанта, з метою усунення виявлених недоліків і забезпечення якісного розслідування злочинів у сфері банківської діяльності необхідними є централізація та інтегрування всіх інформаційних масивів, що містять оперативно значущу інформацію. Актуальним є питання створення національної інформаційної мережі відомостей щодо осіб, подій і фактів, які мають значення для проведення слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема й за межами України.

Доцільним також визначено утворення окремої підсистеми в складі інтегрованої інформаційно-пошукової системи, яка накопичуватиме наявну інформацію про протиправну діяльність, пов'язану з банківською діяльністю.

У **висновках** дисертації на підставі дослідження комплексу питань, що виникають під час досудового розслідування злочинів у сфері банківської діяльності, сформульовано наукові положення та одержано результати, що в сукупності забезпечують вирішення важливого наукового завдання, пов'язаного з доведенням криміналістичного значення взаємодії слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав як складової комплексної криміналістичної методики.

Автореферат дисертації цілком відображає зміст основних положень дослідження. Загалом, здобувачем були повністю дотримані вимоги, що ставляться до даного виду наукових робіт.

Таким чином, дисертаційне дослідження С.В. Бондаря виконано на належному науковому рівні, містить низку важливих теоретичних і практичних положень і висновків, що підтверджені статистичними, емпіричними та іншими даними.

Наведене дає підстави для загальної позитивної оцінки роботи.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Незважаючи на системність та повноту проведеного дисертаційного дослідження, обґрунтованість авторських висновків та пропозицій, в роботі можна виокремити деякі положення, які не сприймаються однозначно, є дискусійними та потребують уточнення, зокрема:

1) У підрозділі 1.1 також доцільно було б приділити увагу розвитку законодавства, що мало вплив на формування правозастосовної практики та наукових теорій відповідно до предмету дослідження, а не зосереджуватись переважно на наукових працях.

2) У межах дослідження, зважаючи на специфіку проблематики, доцільно було б провести опитування не тільки представників Національної поліції України, але й деяких інших суб'єктів, наприклад, осіб, які працюють в контрольно-наглядових органах, надають консультативну допомогу під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності.

3) Зважаючи на практичне значення роботи, значної кількості сформульованих наукових положень, пропозицій та рекомендацій для суб'єктів досудового розслідування зазначеної категорії злочинів, не зайвою була б підготовка та публікація автором відповідних методичних рекомендацій.

Проте вищенаведені зауваження можуть бути пояснені під час захисту, до певної міри носять характер побажань й суттєво не впливають на позитивне враження від рецензованої наукової праці.

ВИСНОВОК:

1. Представлена на рецензію дисертація «Взаємодія слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності» є самостійним й завершеним монографічним науковим дослідженням, в якому отримані науково-обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення у сфері розслідування злочинів у сфері банківської діяльності, є важливим для науки кримінального процесу та криміналістики.

2. Дисертаційне дослідження Бондаря Сергія Володимировича «Взаємодія слідчих підрозділів Національної поліції України з правоохоронними органами інших держав під час розслідування злочинів у сфері банківської діяльності» цілком відповідає паспорту спеціальності 12.00.09 та встановленим вимогам до кандидатських дисертацій, передбачених пунктами 9, 11–14 Постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 «Про затвердження порядку присудження наукових ступенів».

3. Бондар Сергій Володимирович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 - кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Приватне акціонерне товариство
«Вищий навчальний заклад Міжрегіональна Академія управління персоналом»
Власноручний підпис
ЗАТВЕРДЖУЮ
Відділ управління персоналом
«____» _____ 20__ р.
Підпис

Офіційний опонент:
професор кафедри управління
безпекою, правоохоронної
та антикорупційної діяльності
Міжрегіональної академії управління персоналом,
кандидат юридичних наук, доцент **В. С. Давиденко**